

Boualem Sansal

**TRENUL
DE ERLINGEN**

sau Metamorfoza
lui Dumnezeu

Traducere din franceză și note de
MĂDĂLINA GHIU

HUMANITAS
fiction

*Gândurile mele de recunoștință se îndreaptă
către Henry David Thoreau, Charles Baudelaire,
Franz Kafka, Constantin Virgil Gheorghiu, Dino
Buzzati și, de asemenea, către încă doi autori
anonimi. Această cronică despre vremurile în care
trăim le datorează mult.*

*Ia un binoclu și privește în jurul tău până vezi
zidul cetății, apoi întreabă-te: sunt liber?
Și acționează în consecință.*

PROLOG

Acest roman este povestea ultimelor zile din viața lui Elisabeth Potier, profesoară de istorie și geografie pensionară, domiciliată în Seine-Saint-Denis, victimă colaterală a atentatului islamist de la 13 noiembrie 2015. Aflată pentru câteva zile la granița dintre viață și moarte, a ieșit din comă cu o altă personalitate și sub această identitate va muri o lună mai târziu. Descifrarea mărturiei scrise pe care i-a lăsat-o fiicei sale Léa și, din întâmplare, și mie, nu a fost ușoară, lumea de dincolo de noi este de nepătruns. Pentru a înțelege cât de cât ceva, trebuie să cunoașteți povestea lui Ute von Ebert – actuala conducătoare a puternicei dinastii von Ebert, care trăiește în Erlingen, Germania, loc de unde imperiul ei financiar și industrial, născut în America, în secolul al XIX-lea, își aruncă în prezent ancorele pe toate cele cinci continente –, poveste scrisă pe care i-a lăsat-o fiicei sale Hannah atunci când lumea se prăbușea în jurul ei, iar supraviețuirea locuitorilor din Erlingen depindea de un tren-fantomă. Între cele două femei există o legătură dincolo de lumea reală. Și pentru că moștenim tainele părinților noștri, ficele lor, Léa și Hannah, care locuiesc amândouă la Londra, sunt unite de aceeași relație gemelară care le lega pe mamele lor.

Cele două povești puse cap la cap se află în căutarea adevărului, pe continente și prin epoci, adevăr pe care unii, urmând a-i divulga pe parcurs, afirmă că îl dețin în exclusivitate și așteaptă să îl impună întregii lumi. Construcția cărții se îndepărtează considerabil de cadrele obișnuite ale narațiunii românești și poate deruta, dar tot așa este și calea adevărului – tocmai bună să te rătăcești. Nimic pe lume nu este gratuit. Lectura însă, dacă este însoțită de o meditație autentică, devine un act inițiativ.

PARTEA ÎNTÂI
Realitatea metamorfozei

*Tu, cel care intri în această carte,
lasă orice speranță
de a deosebi fantasmagoria de realitate.*

Scumpă Hannah, îți scrie mama.

Iartă-mă dacă sunt cam precipitată, dar în clipa asta fac totul cuprinsă de panică... i-aș spune mai degrabă o stare de agitație; nu mă tem, vreau doar să fac totul repede și bine, și cum nu reușesc, mă enervează teribil. E vârsta, îmi vei spune. Bine, de acord cu vârsta, dar eu așa m-am născut, agitată, deci acum este altceva... trebuie să aflu ce.

Și mai e și tensiunea asta insuportabilă. În fiecare zi ni se spune că trenul va sosi și, tot în fiecare zi, că, până la urmă, trenul nu mai vine. Trebuie să fii pregătit în orice clipă, și este epuizant. La ce bun să aștepți, când blestemata de locomotivă nu se arată? Să mori aici sau aiurea, ce mare diferență? – o groapă e tot o groapă.

Îți imaginezi îmbarcarea de coșmar a întregii populații în cele șase, zece, douăzeci de vagoane, asta dacă ai noroc? În Erlingen trăiesc mai bine de douăsprezece, treisprezece mii de locuitori, fără să pun la socoteală țărani din împrejurimi care vor da năvală, însoțiți de vacile lor grase, cu tălângi zdrăngănitore la gât. Îți dai seama? Oameni alergând,

cu valizele făcute în pripă, copiii care urlă, mame disperate, brute care amenință, nebuni în criză, răgete de vite? *Herr Major* și banda lui de incapabili vor fi nevoiți să ne transforme în sardine și să ne înghesuie pe toți claie peste grămadă. Cu ce seamănă asta, *mein Gott...*, ăsta e chiar trenul morții... am face bine să ne salvăm... Dacă ar fi văzut Noe așa ceva... Bine, hai că nu mai bat câmpii.

Am adunat scrisorile pe care ți le-am scris în aceste ultime luni și pe care nu am putut să ți le trimit. Nimic nu mai funcționează la Erlingen, iar poșta cu atât mai puțin, de fapt a dispărut cu totul. Asta nu a părut nimănui atât de important, așa că oamenilor nici nu le-a păsat. Le fac pachet și, dacă voi putea, ți-l voi trimite, dacă nu, o să-l strecor în ascunzătoarea din spatele oglinzii speciale pe care ai montat-o în sala ta olimpică de sport... Cred că e momentul să-ți spun, draga mea, că am știut dintotdeauna unde ții ascunse micile tale secrete de fetiță șireată, țigaretile sau bilețelele de amor de la idioții tăi de curtezani... Nu te speria, nu le-am citit, mi-era prea teamă că o să mor de râs! Într-o bună zi, când viața va reveni la normal și o să treci pe acasă, le vei găsi în ascunzătoarea *noastră* (să nu zici nimic!). Vei ști prin ce am trecut. Îmi dau seama că și la voi e la fel, rupți de lume sau aproape. Se spune că fenomenul dezintegrării e planetar, așa e? Spune-mi, cum e la Londra, mai sunteți în viață? Dacă ne vom mai revedea în această lume, o să-mi povestești.

Ce mai, o să ne descurcăm noi, doar nu e prima dată când omenirea o ia de la zero. Lumea asta e în așa hal de idioată, că repetă aceleași greșeli încă de la origini. Cea de-acum întrece orice măsură, o să te convingi, iar după părerea mea, bestia nu și-a încheiat metamorfoza. Marele Kafka n-a văzut mare lucru cu insecta lui oribilă care își îngrozește familia și

chiriașii, ca apoi să moară subit, din cauza propriei ei monstruoșități. Nu-i prea credibilă această moarte atât de binevenită, nu-i așa? Și-n plus, nici nu i-a păsat să ne spună și nouă măcar o vorbuliță de ce și cum eroul său, tânărul Gregor, s-a transformat într-un uriaș gândac în timpul somnului. Ce-a vrut să demonstreze prin asta, că granița dintre real și virtual există doar fiindcă suntem lipsiți de imaginație sau, din contră, că imaginația e modul nostru de a vedea realitatea? Și-atunci, unde se află moartea? În spațiul virtual, sau în cel real? Dar ce este realitatea văzută din spațiul virtual, și ce este acesta, văzut din spațiul real? Blestematul de Kafka, la el totul e kafkian, băiatul ăsta n-are pic de logică în căpățâna lui de evreu ceho-neamț.

*

Micile mele ajutoare, Magda și Helmut, tembelul ei de bărbat, te salută. Helmut a mai scăpat o perlă: „O! Trebuie că s-a mai înălțat un pic!“ Era vorba despre tine. I-am răspuns: „La 27 de ani, ca să ne înălțăm, trebuie să purtăm tocuri“, apoi i-am amintit că te-a văzut ultima oară acum trei ani, și aveai deja 1,65. Sunt amândoi tot timpul cu mine. Mă întreb cine ține cui companie și, până la urmă, cine trebuie să plătească nota, eu, sau ei? Sunt clipe în care mă simt subordonată lor, asta mă ucide... reacționez imediat, devin dură, ca să le reamintesc că eu, baroana Ute von Ebert, celebră pe plan mondial pentru biscuiții Ebert „Der König des Keks“, eu sunt stăpână aici, și atunci mă adresez cu pronumele de politețe și cu „doamnă“ și „domnule“, cel puțin în zilele săptămânii pentru care i-am angajat – șase zile, Magda, în calitate de guvernantă și infirmieră, și trei

zile, Helmut, ca neîndemânatic om bun la toate. De frică, rămân în preajma mea, suburbia lor s-a golit, fiind invadată de Umbre, bieții oameni se întorc în oraș ca să fie în siguranță și pregătiți când trenul-fantomă va binevoi să apară. Cei care nu au nici un acoperiș deasupra capului s-au instalat în jurul gării și nu scapă din ochi șinele de tren, până departe, la orizont. Străinii au ezitări, nu îndrăznesc nici să apară în centrul orașului, unde nu sunt priviți cu ochi buni, nici să o șteargă prin alte părți, ceea ce nu lămurește deloc lucrurile, se tem și ei, la rândul lor, de surprize.

Cât timp va mai dura viața asta de mizerie, mă gândesc poate să le propun acestor angajați fideli să se mute aici, temporar, se-nțelege, casa și-așa e prea mare, de când ai plecat și-a triplat volumul, sună a gol și a amintiri... e-adevărat că are un aer de castel bântuit, și ar fi suficient să fie lansat zvonul acesta ca să devină adevărat. Mie nu mi-e frică de nimic, dar în unele seri am palpitații. Magda gătește, are grijă de mine și supraveghează mica trupă de servitori (și ei la fel de speriați... știu că toți și toate dorm aici, prin unghere și dependințe, dar mă fac că nu văd, le este prea frică să se întoarcă acasă, în cartierele lor compromise), Helmut se ocupă de cumpărături, mai repară un robinet, supraveghează împrejurimile și, cel mai important, îmi raportează tot ce se vorbește și se întâmplă prin oraș. Are un informator de încredere în *Gemeinderat*¹, ușierul *Bürgermeister*²-ului în persoană, sunt veri sau așa ceva. Calitatea lui de a trece neobservat face minuni, intră și iese când vrea, oamenii îl

1. Consiliul Municipal (în limba germană în original).

2. Primar (în limba germană în original).

privesc, îi vorbesc, dar nu-l văd. Debandada a atins cote maxime, după părerea lui bomba va exploda în curând, oficialii gesticulează, se învârt în cerc, își povestesc nimicuri, pun la cale reuniuni, grupați pe bisericuțe... în restul timpului, stau cu capul în mâini și respiră ca niște foci. Ce oroare! Oamenii orăcăie în stradă de parcă își caută mamele; s-ar arunca într-o prăpastie dacă ar avea una la-ndemână.

„E vreunul care să tragă clopotul de alarmă, care să în-suflețească mulțimile, să le cheme pe baricade?“

Helmut nu a văzut nici unul. Doar panica și disperarea domnesc în oraș.

„Dar tinerii?“

„Ah, e complicat, doamnă, ei se-nțeleg doar între ei, și numai atunci când o iau razna și spun că un dușman devine prieten dacă îi împărtășești ideile și cred că adevăratul dușman suntem noi, iar așa-zisul dușman e un prieten care ne vrea binele.“

„Și altceva?“

„Își doresc să comunice, să schimbe impresii, să învețe de la el și sunt dispuși să treacă linia despărțitoare, să fugă și să fraternizeze cu el.“

*Ach so!*¹ Ce să faci, să le explici, să-i reții, să-i scrii inamicului să-i trimită amabil înapoi, sau să le condamni părinții la exil pentru îndoctrinarea periculoasă a propriilor proge-nituri?

„Securitatea socială, concediile plătite și toate celelalte sunt cancerul națiunilor civilizate, le sugerează vlagă“, spunea unchiul Gustav. Era înnebunit să filozofeze ținând un steag

1. Așa deci! (în limba germană în original).

în mână: „Dacă îi răpești unui om grija față de siguranța sa sau față de cea a țării sale, el nu mai e om, ci oaie“, „Liber-tatea este un tot unitar, iar inima lui este mândria de a fi responsabil de tine și de familia ta“.

Cât despre problema pensiilor de stat, era categoric: „To-tul pentru vechii combatanți, nimic pentru dobitocii de pacifiști“. Cred că nu greșea. Țara asta a trăit atâta timp în liniște și pace, încât nu știe nimic despre război, despre stra-tagemele și ruinele lui, confundă totul cu totul, un lucru, cu opusul lui. Ca să explice, spun că e o nouă maladie, o epidemie. Sigur că da, atunci trebuie să punem în gardă spitalul, nu jandarmeria, iar dacă e război, să trimitem tru-pele și tunurile, nu agenții serviciului pentru deradicalizarea de primăvară¹! Când te gândești că i-am votat pe imbecilii ăștia, zău că ar trebui să-i predăm inamicului, ar ști el ce să le facă... Helmut zice că a ajuns la porțile orașului Mörlin-gen. Nimeni nu l-a văzut, dar cum e peste tot, la noi în țară și în toată lumea, nimic nu-l oprește să fie și la Mörlingen, și, curând, la Erlingen, firește.

Glumesc eu, glumesc, dar situația e îngrozitor de dispe-rată. A evoluat cum nu ne-am fi imaginat niciodată, nu se mai găsește nimic, nimic nu mai funcționează, ne hrănim din provizii, iar în curând vom sări unul la gâtul altuia pen-tru o bucăciță de pâine. Pe timp de pace nu sunt motive să te gândești la lucruri rele și, atâta vreme cât crima nu a fost comisă, nu există nici victimă, nici vinovat, iar noi ne trăim

1. Aluzie la situația din primăvara lui 2014, când zeci de tineri francezi au plecat în Siria, iar guvernul a pus la dispoziție un număr verde antiijihad, ca populația să semnaleze cazurile de radicalizare. Foarte curând s-au creat și celule de deradicalizare, sortite eșecului.

surzătorii viața, nu-i așa? Afacerea a fost dubioasă încă de la început, că doar dușmanul nu a picat din cer și nici nu a ieșit din vreo gaură, *verdamm!*¹ –, până și un copil ar fi înțeles asta. Când am încetat să mai fim inteligenți sau pur și simplu atenți? De-acum, nu vom mai ști niciodată, *es ist ein Geheimnis mit sieben Siegeln*². Când ți se întunecă rațiunea, întunecată rămâne, nu mai e cale de întoarcere. Rezultatul este că nimeni nu știe cu cine sau cu ce avem de-a face, în stadiul ăsta îi zicem dușman, iar cuvântul înglobează toate ipotezele posibile – pot fi sovieticii, chinezii, nord-coreenii, musulmanii, Doamne ferește, dar pot fi și niște zombi, niște mutanți, de ce nu marțieni sau, pur și simplu, niște obsesii persistente sau un nou soi de blesteme, iar pe acestea nu le dezlegi prin metode tradiționale.

De ce naiba nu s-a găsit până acum nici un înțelept, nici un filozof de valoare care să-l tragă pe Principe de urechi? „Biet nebun, dacă nu știi cine va fi inamicul tău mâine sau poimâine, află atunci că ai pierdut deja toate bătăliile viitoare și pe cele pe care le-ai amânat.“ E atât de greu să atragi atenția asupra unor lucruri evidente? Dacă îmi spui că nu mai există filozofi de la Marea Epocă încoace, explică-mi atunci, Hannah, cine are răspunsuri la toate, cine a mai gândit în țara asta în tot acest timp? Nici nu mi-aduc aminte dacă am reușit noi vreodată să punem întrebările pertinente și reale, care, cred eu, ar putea fi un perfect stimulent pentru adevărații gânditori, obligându-i, îmbrăcați în armuri de cavaleri fără frică, să-i înfrunte pe regii malefici. Când există

1. La naiba (în limba germană în original).

2. Este o taină pecetluită cu șapte sigilii (în limba germană în original).